

Толас Радзілы

№ 33 (1811)
18 жніўня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

На многія кіламетры раскінулася возера Абстэрна — адно з самых прыгожых на Міёршчыне. Добрымі ўловамі абдорвае яго рыбакоў, багатыя на грыбы і ягады яго ўзбярэжжыя лясы. Нядаўна нашы карэспандэнты пабывалі ў гэтых краях. Іх расказ «Між блакітных азёр» пра цэнтр раёна, горад Міёры, змешчаны на 3-й, 4-й старонках.

**НЕАД'ЕМНАЯ РЫСА САВЕЦКАЙ
ДЭМАКРАТЫІ**

«Гармонія ці антаганізм!»
стар. 3

**АМЕРЫКАНСКІЯ
ЮРЫСТЫ У ГОМЕЛІ**

«Благодарим за взаимопонимание
и сотрудничество»
стар. 5

**ПІСЬМЕННІК Анатоля АНАНЬЕУ:
БАРАЦЬБА ЗА МІР —
БАРАЦЬБА ЗА ПРАВДУ**

«Самае шырокае поле
дзеясці»
стар. 6

ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ

АНЦЫІ ГРАМАДСКАСЦІ

У ПАДТРЫМКУ СПРАВЫ ПАЛЕСЦІНЦАЎ

На Мінскім паліграфічным камбінаце імя Я. Коласа адбыўся многалюдны мітынг у падтрымку справядливай барацьбы палесцінскага народа за свае правы. Ён праходзіў у рамках падрыхтоўкі міжнароднай канферэнцыі па Палесціне, якую па рашэнні ААН намечана правесці з 29 жніўня па 7 верасня ў Жэневе.

Удзельнікі мітынгу выступілі з пратэстам супраць бяспрычыннага сцяпінання на акупіраваных тэрыторыях, запатрабавалі неадкладнага вываду войск агрэсара з Лівана. Поўную падтрымку справядливай справы арабскага народа Палесціны выказалі рабочыя і служачыя прадпрыемства.

ЦВЕРДЫ ГОЛАС РАБОЧЫХ

Рабочыя Мінскага аўтамабільнага завода гораха падтрымалі заклік Сусветнай асамблеі, якая прайшла нядаўна ў Празе пад дэвізам «За мір і жыццё, супраць ядзернай вайны», зрабіў Дзень прафсаюзных дзеянняў за мір, які адзначаецца 1 верасня, днём агульнаацыянальных антываенных акцый. Гэта рашэнне прынята на сумесным пасяджэнні прэзідыума Рэспубліканскага камітэта абароны міру і прадстаўнікоў калектыву беларускіх аўтамабільбудавальнікаў, якое адбылося на прадпрыемстве ў рамках Тыдня дзеянняў за забарону атамнай зброі.

— Да гэтага часу пажынае свой страшны ўраджай атамная смерць, якую прынеслі 38 гадоў назад у Хірасіму і Нагасакі амерыканскія бамбардзіроўшчыкі. Сёння за акіянам зноў рыхтуюць сучасныя яе варыянт, але ўжо для народаў Еўропы, выстаўляючы «тэорыі» абмежаванай, зацяжкоў, іншыя рэцэпты ядзернай вайны, прапагандуючы жыхарам цэлага кантынента сваю Еўрасіму, — сказала штампавальніца, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Л. Смалякова.

Маці дваіх дзяцей, якая страціла свайго бацьку ў гады мінулай вайны, звярнулася да ўсіх людзей добрай волі Еўропы і Паўночнай Амерыкі з заклікам прадухіліць ядзерную катастрофу.

Удзельнікі пасяджэння прынялі рэзалюцыю ў адрас XXXVIII сесіі ААН.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

«БЕЛАРУСЬ» НА ПАЛЯХ ПЕРУ

Трывалыя, надзейныя — такую характарыстыку даюць у Перу савецкім трактарам «Беларусь», якія добра зарэкамендавалі сябе на палях высакагорных раёнаў краіны.

Перуанцаў захапляюць высокія тэхнічныя даныя гэтых машын, па якіх яны перавышаюць многія, у тым ліку такога ж класа амерыканскія мадэлі. Трактары «Беларусь» спраўна працуюць у Перу на любой вышыні. Сярод іншых іх вартасцей мясцовыя спецыялісты адзначаюць эканамічнасць і вялікую магутнасць.

Разам з кіраўніком сельскагаспадарчага калектыву «Мархен Дзерэча» Рафаэлем Рохасам савецкі прадстаўнік пабыў у мястэчку Саньос-Грандэ, якое знаходзіцца на вышыні амаль 3 300 метраў над узроўнем мора.

Гарыстая мясцовасць і разрэджанае паветра, заявіў ён, не толькі не служаць перашкодай для добрай работы савецкіх трактароў, але і садзейнічаюць больш поўнаму раскрыццю іх выдатных якасцей. Яны паспяхова спраўляюцца з работай у складаных умовах.

СЯБРОУСКІЯ СУВЯЗІ

ГОСЦІ З ПОЛЬШЧЫ

З цікавым канцэртм выступілі ў піанерскім лагера «Брэсцікі Артэк» хлопчыкі і дзяўчынкі з суседняга Люблінскага ваяводства ПНР, якія адпачываюць сёлета разам са сваімі беларускімі сябрамі.

Усе дваццаць пяць харцэраў, што прыехалі на адпачынак, пабылі ў Хатыні, а таксама ля сцен цытадэлі над Бугам, удзельнічалі ў спартыўных спаборніцтвах.

У традыцыйным конкурсе, які аб'явілі нядаўна праўленне абласной арганізацыі Саюза журналістаў БССР, рэдакцыя ваяводскіх газет «Кур'ер Любэльскі» (Люблін), «Слова Падляска» (Бяла-Падляска), брэсцкая абласная «Зара», ужо выказалі жаданне ўдзельнічаць многія юныя мастакі з ПНР і Брэсцкшчыны.

ХЛОПАТЫ АБ ЧАЛАВЕНУ

НА АДПАЧЫНАК У «СОНЕЧНЫ БЕРАГ»

На беразе Дняпра ў Рэчыцкім раёне размешчалася база адпачынку «Сонечны бераг»

упраўлення «Беларусьнафта». Штогод у прыгожай мясціне, напоенай водарам векавых соснаў, адпачывае звыш 1 300 нафтавікоў і іх сем'яў. А за апошнія чатыры з паловай гады пасля здачы ў эксплуатацыю базы тут пабыла ўжо 6 900 чалавек.

На тэрыторыі аздараўленчага комплексу працуюць лодачная станцыя і летні кіна-тэатр, бібліятэка, спартыўная і танцавальная пляцоўкі, пакой для настольных гульняў, секцыі пльыву, паліўнічных і рыбалоў.

РАСПРАЦОЎНІ КАНСТРУКТАРАЎ

ДЛЯ РАЗВЕДЧЫКАЎ НЕТРАЎ

Калектыву гомельскага спецыяльнага канструктарскага бюро сейсмічнага прыборабудавання ў апошнія гады распрацаваў шэраг сейсмаразведчаных станцый, якія дазваляюць з вялікай дакладнасцю вызначаць залежы нафты і газу. З дапамогай гэтай складанай тэхнікі зроблены адкрыцці падземных скарбаў у нашай рэспубліцы, а таксама ў Арменіі, Татарыі, Цюменскай вобласці і на Крайняй Поўначы.

Створаная канструктарамі СКБ сейсмічная тэхніка адпавядае ўзроўню лепшых сусветных узораў. Прымяненне яе ў тры разы павышае прадукцыйнасць працы разведчыкаў нетраў. Вынаходцы сейсмаразведчанай тэхнікі атрымалі 180 аўтарскіх пасведчаняў. Многія работнікі ўзнагароджаны медалямі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

ЭКСПЕРЫМЕНТ ВУЧОНЫХ

ЛЕКАВАЯ ЯГАДА

Збор першага ўраджаю на эксперыментальных плантацыях буюкоў пачалі спецыялісты Беларускага навукова-даследчага інстытута лясной гаспадаркі. Ім удалося акультываваць дзікарастучую ягаду, буйныя плоды якой за дзівосны смак называюць «паўночным вінаградом». Ягаднік, які звычайна расце на палескіх балотах, добра прыжываецца на вопытных дзялянках, а ўраджай «хатніх» буюкоў намнога вышэй, чым у тых, што выраслі ў натуральных умовах.

Першыя цэнтнеры лекавых ягад, здольных паярэджаваць і лячыць многія захворванні, накіраваны на перапрацоўчыя прадпрыемствы.

ЗА СТАРАННУЮ ПРАЦУ

ПРЭМІЯ — АЎТАМАБІЛЬ

Звыш чвэрці стагоддзя працуе жывёлаводам у родным калгасе імя Жданова Браслаўскага раёна Марыя Пятровіч. Летась кланатлівымі рукамі стараннай працаўніцы вырашчана 965 парасят — па 27 ад кожнай свінаматкі. Нядаўна М. Пятровіч ва ўрачыстай абстаноўцы ўручаны дыплом гонару ВДНГ СССР і прэмія — аўтамабіль «Масквіч».

Кругласутачна паступае збожжа новага ўраджаю на Мінскі камбінат хлебапрадуктаў. Яго дастаўляюць сюды з гаспадарак Лагойскага, Уздзенскага, Валожынскага, Мінскага, Капыльскага і Дзяржынскага раёнаў. На прадпрыемстве дакладна арганізавана разгрузка транспарту. Дзякуючы прымяненню аўтаматычных прабадворнікаў значна скараціўся час правядзення аналізаў на вільготнасць збожжа.

НА ЗДЫМКУ: на элеватары Мінскага камбіната хлебапрадуктаў.

МІЖНАРОДНАЯ ВЫСТАЎКА У МІНСКУ

«БУЛЬБА-83»

У Мінскім Палацы спорту прайшла Другая міжнародная выстаўка «Булба-83». Яна арганізавана Усесаюзным таварыствам «Экспацэнтр» Гандлёва-прамысловай палаты СССР, Гандлёва-прамысловай палатай БССР і Дзяржкамсельгастэхнік БССР. Больш за 60 фірмаў з 12 краін — Англіі, Венгрыі, Даніі, ГДР, Галандыі, Польшчы, ЗША, Францыі, Фінляндыі, ФРГ, Швейцарыі і Японіі прынялі ўдзел у рабоце выстаўкі.

Булбу, якая прыйшла да нас з Паўднёвай Амерыкі, вырошчваюць у многіх краінах свету даўно. Але, як гэта не парадкальна, сярод сельскагаспадарчых культур узровень механізацыі вырошчвання яе да апошняга часу заставаўся вельмі нізкім.

Што зроблена ў гэтым плане? Менавіта на такое і іншыя пытанні і павінна была адказаць выстаўка ў Мінску.

Чаму выстаўка праводзілася ў Беларусі?

Выступаючы на прэс-канферэнцыі перад журналістамі старшыня аргкамітэта выстаўкі намеснік міністра сельскай гаспадаркі БССР Н. Мілейка падкрэсліў, што Савецкі Саюз займае першае месца ў свеце як па занятым плошчах зямлі пад бульбу, так і па яе валавому збору. А Беларусь дае 15—17 працэнтаў вырошчваемых клубняў у нашай краіне і да 5 працэнтаў — у свеце. Для параўнання скажам, што гадавы ўраджай бульбы ў Беларусі роўны гадавому збору гэтай сельскагаспадарчай культуры ў ЗША.

Да таго ж, Беларусь мае ўжо вопыт. Нагадаем, што Першая падобная міжнародная выстаўка таксама была праведзена ў Мінску ў 1976 годзе і прайшла з вялікім поспехам.

Палац спорту, вядома, не змог умясціць усе экспанаты пад сваім дахам. Значная частка машын і абсталявання была размешчана на адкрытай пляцоўцы.

Выстаўка «Булба-83» выгадна адрознівалася ад Першай не толькі колькасцю прадстаўленых на іх замежных фірмаў. Калі ў 1976 годзе мы бачылі, як правіла, асобныя машыны і прыборы, то на гэты раз у Палацы спорту былі прадстаўлены цэлыя комплексы іх.

Возьмем, для прыкладу, экспазіцыю ГДР, якая займала добрую трэць усёй плошчы. Знешнегандлёвае прадпрыемства «Фортшрыт ландмашынен» прадставіла сюды комплекс машын. Спецыялісты і наведвальнікі змаглі як бы прагледзець увесь рабочы цыкл такога экспаната: ад пасадкі бульбы да яе захавання. З гэтага комплексу вялікую цікавасць прадстаўляў бульбаўборачны камбайн E-671/6, які зроблены спецыяльна для работы на пясчаных і камяністых глебах. Гэта акалічнасць асабліва важная. «Фортшрыт ландмашынен» вось ужо больш за дваццаць гадоў пастаўляе такую тэхніку ў Савецкі Саюз, значная частка якой ідзе ў Беларусь. Тэхніка надзейная.

І заслуга тут, як адзначыў дырэктар нямецкага аддзела выстаўкі, начальнік аддзела гандлёвага прадстаўніцтва ГДР у СССР Х.-Г. Штойдлер, не толькі тых, хто стварае машыны. Тэхніку дапамагаюць выпрабываць беларускія вучоныя. Яны нярэдка даюць слушныя заўвагі, падказваюць і канструктыўныя дапрацоўкі асобных вузлоў і механізмаў. Цесныя кантакты ў рамках СЭУ ў «Фортшрыта» і з аб'яднаннем «Гомсельмаш».

Фактаў цеснага супрацоўніцтва паміж СССР і, у прыватнасці, паміж Беларуссю і замежнымі фірмамі, якія прадставілі свае экспанаты на выстаўку, многа. Звернемся яшчэ да аднаго.

На адкрытай пляцоўцы некалькі было глядзець на некаторыя машыны французскай фірмы «Маро». Скажам, акучнік меў драпіны на фарбе, а на сталёных лемях дзе-нідзе праступала нават іржа. Гэтыя экспанаты ўжо дэманстраваліся не ў халастым рэжыме, а ў рабочым. Яны толькі што вярнуліся з... калгаса «Нёман» Стаўбцоўскага раёна.

Прадстаўнікі французскай фірмы «Маро» расказалі, што ў калгасе яны выпрабывалі сваю новую тэхніку. Для гэтай мэты беларуская гаспадарка выдзеліла ім спецыяльнае поле ў пяцьдзесят гектараў. На ім французы правялі пасадку бульбы, апрацоўвалі яе. На гэтым выпрабаванне не закончылася. Тэхніка фірмы зноў адправілася ў калгас, каб правесці заключныя работы па вырошчванню і ўборцы бульбы.

На выстаўцы дэманстраваліся не толькі машыны і механізмы па вырошчванню, ўборцы і захаванню бульбы, але і па расфасоўцы, перапрацоўцы і ўпакоўцы яе і іншых сельскагаспадарчых культур.

Вядома, што плошчы пад бульбу ва ўсім свеце з кожным годам растуць. Разам з гэтым павялічваецца колькасць захворванняў клубняў, а таксама колькасць шкоднікаў. Менавіта таму, на выстаўцы была шырока прадстаўлена прадукцыя замежных фірмаў, якія займаюцца выпускам прэпаратаў хімічнай аховы раслін ад захворванняў і шкоднікаў.

Выстаўка — гэта не толькі парад тэхнікі. У час яе работы быў праведзены навукова-тэхнічны сімпозіум, на якім спецыялісты фірмаў-удзельніц зрабілі даклады па актуальных пытаннях тэхналогіі і механізацыі вытворчасці, захавання і перапрацоўкі бульбы. Выстаўка таксама садзейнічала расшырэнню супрацоўніцтва і дзелавых кантактаў савецкіх арганізацый з замежнымі фірмамі, спрыяла міжнароднаму абмену навукова-тэхнічнай інфармацыяй і перадавым вопытам.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.
НА ЗДЫМКУ: ля аднаго са стэндаў выстаўкі.

Фота А. БАСАВА.

АСОБА І ГРАМАДСТВА, ДЗЯРЖАВА І ГРАМАДЗЯНІН

ГАРМОНІЯ ЦІ АНТАГАНІЗМ?

НЕКАЛЬКІ ГАДОУ на-
зад у ЗША ста ча-
лавекам, якія зай-
маюць рознае становішча
ў грамадстве, сацыялагі за-
далі пытанне: «Што вы ра-
зумеце пад свабодай улас-
най асобы?» Вынік апытан-
ня аказаўся ўразлівым: ся-
род адказаў амаль немагчы-
ма было знайсці двух ад-
нолькавых. Арандатар разу-
меў пад гэтым вызваленне
ад арэнднай платы, рада-
вы падаткапалатальшчык —
збаўленне ад падаткаў, сту-
дэнт — ад даўгоў... Пытанне
было зададзена і кантрабан-
дысту, які заявіў, што для
яго свабода асобы заключае-
цца перш за ўсё ў тым, каб
пазбавіцца ад таможных над-
глядаў.

Ці не праўда, вынікі апы-
тання гучаць як жарт? Ад-
нак за гэтай забавнай разна-
стайнасцю адказаў крыецца
той факт, што праблема ўза-
емаадносін асобы з грамад-
ствам, дзяржавай і ўяўляецца
адной са складанейшых у
тэорыі і практыцы чалавечай
сугольнасці. У самым агуль-
ным выглядзе яе зместам
з'яўляюцца, з аднаго боку,
правы і іх гарантыі, якія
даюцца грамадствам чалаве-
ку, а з другога — абавязкі ча-
лавека перад грамадствам.

Як жа рэгулююцца най-
больш важныя адносіны паміж
асобай і грамадствам,
дзяржавай і грамадзянамі ў
СССР?

— Правы і свабоды гра-
мадзян, зафіксаваныя ў за-
конах краіны, — раскавае
вядомы савецкі спецыяліст
па пытаннях грамадзянскага
права прафесар Валяцін Па-
цюлін, — можна падзяліць на
тры вялікія групы: сацыяль-
на-эканамічныя, палітычныя
правы і асабістыя свабоды.
Гэта дзяленне выходзіць з
найсціслаўнага ў сацыялістычным
грамадстве трох відаў гра-
мадскіх адносін: узаемаадно-
сін дзяржавы і грамадзян у
сацыяльна-эканамічнай галі-
не, у палітычнай сферы і ў
галіне, звязанай з аховай
жыцця, свабоды, гонару і
годнасці чалавека. Іменна гэ-
тыя тры сферы, на думку
савецкіх вучоных, найбольш
поўна адлюстроўваюць са-
праўднае становішча асобы
ў грамадстве.

Палітычны сэнс свабоды
асобы, — працягвае В. Пацю-
лін, — знаходзіць сваё выра-
жэнне ў тым, што гэта स्वा-
бода выступае як адносіны
паміж дзяржавай і грамадзя-
намі. Кожны з бакоў мае
пры гэтым свае правы і нясе
пэўныя абавязкі, зафіксаваныя
ў законах. Так, напрыклад,
сацыяльна-эканамічныя
правы грамадзян — на пра-
цу, на адпачынак, на ахову
здароўя, на матэрыяльнае за-
беспячэнне ў старасці і ў
выпадку хваробы, на жыллё,
на адукацыю — прадугледж-
ваюць абавязак Савецкай
дзяржавы забяспечыць усім
грамадзянам магчымасць для
іх усебаковай рэалізацыі. Гэ-
тыя правы ў СССР забя-
спечваюцца, у прыватнасці,
эканамічнай палітыкай поў-
най занятасці, бясплатнасцю
ўсіх відаў адукацыі і меды-
цынскага абслугоўвання,
дзяржаўным страхаваннем
рабочых і служачых, плана-
мерным ажыццяўленнем шы-
рокай дзяржаўнай праграмы
жыллёвага будаўніцтва і г. д.

Таксама поўна ў СССР
гарантуюцца і палітычныя
правы і свабоды грамадзян
— права выбіраць і самому
быць выбраным, права аб'яд-
нання ў грамадскія арганіза-
цыі, права на крытыку, स्वा-
бода слова, друку, сходаў і
мітынгаў, вулічных шэсцяў і
деманстрацый. Ажыццяў-
ленне гэтых палітычных сва-
бод забяспечваецца, напры-
клад, прадастаўленнем пра-
цоўным і іх арганізацыям
дзяржаўных будынкаў, гра-
мадскім характарам сродкаў
масавай інфармацыі, дэмак-
ратычнай працэдурай выба-
раў ва ўсе органы ўлады,
якая дае магчымасць быць
прадстаўленымі ў гэтых ор-
ганах усім класам і сацы-
яльным групам савецкага
грамадства.

Што ж датычыць такой
групы правоў і свабод, як не-
датыкальнасць асобы, жыл-
ля, тайна перапіскі, свабода
сумлення, то тут на першы

план выступае абавязак дзяр-
жавы не ўмешвацца ў тую
сферу жыцця грамадзян,
якая ляжыць па-за рамкамі
іх абавязкаў перад грамад-
ствам. Адначасова ў закана-
даўстве краіны змяшчаюцца
юрдычныя і іншыя гаран-
тыі гэтых правоў ад якіх-
будзь парушэнняў і бюрак-
ратычных скажэнняў.

Інакш кажучы, сацыяльна-
эканамічным, палітычным і
асабістым правам грамадзян
у СССР адпавядаюць **ак-
тыўныя абавязкі** дзяржавы
па стварэнню гарантыі для
іх практычнай рэалізацыі.
Разам з тым неад'емнай ры-
сай савецкай сацыялістычнай
дэмакратыі з'яўляецца не
толькі павага правоў і інтэ-
рэсаў грамадзян, але і спа-
лучэнне іх з грамадскімі ін-
тарэсамі, выказаным у катэ-
горыі грамадзянскіх абавяз-
каў.

Адначасна адразу ж, што
прынцып спалучэння правоў
і абавязкаў грамадзян зусім
не з'яўляецца «адкрыццём»
сацыялізму. Чалавек жа —
істота грамадская, і без ком-
плексу першапачатковых аб-
межаванняў, такіх, скажам,
як абавязак насіць адзенне
ці выконваць правілы вучэ-
знага руху, проста немагчыма
ніякая сучасная чалавечая
сугольнасць.

За «звычайнымі» абавяз-
камі, натуральна, ідуць ін-
шыя, якія вызначаюць узае-
маадносіны паміж людзьмі,
паміж чалавекам і грамад-
ствам. «Не рабі другім та-
го, чаго не жадаеш у адносі-
нах да сябе» — гэта форму-
ла разумнага самаабмежа-
вання і сёння застаецца нор-
май паводзін людзей у гра-
мадстве. Такім чынам, зама-
цоўваючы за грамадзянамі
пэўныя абавязкі перад гра-
мадствам, савецкае закана-
даўства толькі адлюстроўвае
аб'ектыўныя заканамернасці
чалавечай цывілізацыі.

Тэма спалучэння правоў і

абавязкаў грамадзян адлю-
стравана і ў міжнародным
праве. Так, у артыкуле 29
Усеагульнай дэкларацыі пра-
воў чалавека, прынятай ААН
у 1948 годзе, падкрэсліваец-
ца, што «кожны чалавек мае
абавязкі перад грамадствам,
у якім толькі і магчыма сва-
боднае і поўнае развіццё яго
асобы», і што ажыццяўленне
правоў і свабод грамадзян
патрабуе «належага пры-
знання і павагі правоў і сва-
бод іншых і задавальнення
справядлівых патрабаванняў
маралі, грамадскага парад-
ку і агульнага дабрабыту».

У поўнай адпаведнасці з
міжнародна-прававымі даку-
ментамі Канстытуцыя СССР
ускладае на грамадзян краі-
ны такія, напрыклад, абав-
язкі: аберагаць інтарэсы
свайі радзімы, садзейнічаць
умацаванню яе магутнасці і
аўтарытэту; паважаць правы
і законныя інтарэсы іншых
асоб, быць неспрымальнымі
да антыграмадскіх учынкаў,
усямерна садзейнічаць ахове
грамадскага парадку; клапа-
ціцца пра выхаванне дзяцей,
рыхтаваць іх да грамадска
карыснай працы; берачы
прыроду і яе багаці; клапа-
ціцца аб захаванні гістарыч-
ных помнікаў і іншых куль-
турных каштоўнасцей і г. д.
Абавязак кожнага грамадзя-
ніна СССР — паважаць на-
цыянальную годнасць іншых
грамадзян, садзейнічаць раз-
віццю дружбы і супрацоўні-
цтва з народамі іншых краі-
н, падтрыманню і ўмаца-
ванню ўсеагульнага міру.

Усе гэтыя абавязкі не
ўяўляюць сабой нешта за-
стылае і нязменнае. Іх ха-
рактар і змест мяняюцца па
меры развіцця і ўдасканален-
ня сацыялістычных гра-
мадскіх адносін, з ростам
свядомасці і культуры на-
селяніцтва. Прычым неаб-
ходнасць паступаць у адпа-
веднасці з правіламі, выка-
занымі ў абавязках, усё ў
большай ступені становіцца

ўнутранай патрэбай грама-
дзян, пры якой момант
знешняга прымусу ўжо губ-
ляе свой першапачатковы
сэнс. Скажам, абавязак сум-
ленна працаваць выступае і
ўсведамляецца большасцю
грамадзян у агульнапрызна-
ным палажэнні аб тым, што
праца пры сацыялізме, пра-
ца не на гаспадароў, а на
саміх сябе — справа сум-
лення і годнасці кожнага
працаздольнага члена гра-
мадства.

Іншымі словамі, размова
ідзе пра такое выкананне
прававых норм, якое грунту-
ецца не на страху перад
магчымым пакараннем, а на
высокай свядомасці, пачуцці
абавязку. Так прававыя нор-
мы становяцца ўнутранымі
рэгулятарамі паводзін грама-
дзян, асновай іх грамадскай
дысцыпліны.

Савецкая дзяржава дабі-
ваецца такіх адносін да абав-
язкаў перш за ўсё выхаваў-
чай работай пры актыўнай
дапамозе масавых грамадскіх
арганізацый. Але яна не мо-
жа адмовіцца і ад мер пры-
мусу ў адносінах да асоб,
якія парушаюць дысцыпліну
і грамадскі парадок.

«У нас ліквідавана існую-
чая пры капіталізме бездань
паміж інтарэсамі дзяржавы і
грамадзяніна, — піша ў ар-
тыкуле «Вучэнне Карла
Маркса і некаторыя пытанні
сацыялістычнага будаўніцтва
ў СССР», апублікаваным у
лотэўскім нумары часопіса
«Коммунист», Генеральны
секратар ЦК КПСС Ю. У.
Андропаў. — Але, на жаль,
сустрэкаюцца яшчэ людзі,
якія спрабуюць проціста-
віць свае эгаістычныя інтэ-
рэсы грамадству, іншым яго
членам. У гэтым святле ста-
новіцца яснай неабходнасць
работы па выхаванню, а ін-
шы раз і перавыхаванню
асобных людзей, па бараць-
бе з замахам на сацыялі-
стычны правапарадак, на
нормы нашага калектывісц-
кага жыцця. І гэта не «па-
рушэнне правоў чалавека»,
пра якое крывадушна паўта-
рае буржуазная прапаганда,
а самы рэальны гуманізм і
дэмакратызм, які азначае кі-
раванне па волі большасці,
у інтарэсах усіх працоўных».

Валерый ЦЯЛЕГІН.

І. МІЖ БЛАКІТНЫХ АЗЁР

Поезд са сталіцы рэспублікі
прыходзіць у Міёры раніцай.
Ужо з акна вагона відаць,
наколькі прыгожыя гэтыя мясці-
ны. Віцебская вобласць, у
склад якой цяпер уваходзіць
раён, наогул славіцца азёрамі.
Але на Міёршчыне і суседняй
Браслаўшчыне іх больш, чым у
любым іншым месцы рэспублі-
кі. Можна адсюль і пайшла назва
— «Сінявокая Беларусь»!
І сам горад Міёры ўтульна
раскінуўся на беразе вялікага
возера, якое так і называец-
ца — Міёрскае. Над ім клу-
біцца лёгкі туман, і скрозь яго
відаць дзве высокія востракан-
цовыя вежы старога касцёла.
Гэта помнік архітэктуры, пабу-
даваны ў 1907 годзе, што цу-
дам захавалася ў многіх войнах,
— бадай, адзіны будынак, які
быў бы знаёмы земляку з-за
рубяжа, калі ён прыехаў сю-
ды пасля доўгіх год разлу-
кі. Гісторыя Міёр доўгая.
Першае пісьмовае ўпамінан-
не аб іх як аб мястэч-
ку ў Вялікім княстве Літоў-
скім адносіцца да 1633 года.
Але выглядае горад зусім ма-
ладым: фактычна ён нарадзіў-
ся нанова пасля Вялікай Ай-
чынай вайны. Сёння ў сілуэт
горада арганічна ўпісваюцца
трубы заводаў, высокія жылыя
дамы, ажурныя стрэлы будаў-
нічых кранаў. З кожным годам
горад прыгажэ, добраўпарад-
коўваюцца вуліцы, узводзяцца
новыя сучасныя дамы. Будаўні-
цтва ў Міёрах вядзецца з раз-
лікам на перспектыву, што на-
селяніцтва будзе расці. Коль-

касць жыхароў у Міёрах за
апошнія дваццаць гадоў выра-
сла больш чым у тры разы. Ву-
ліцы і плошчы горада прастор-
ныя. Тут шмат зеляніны, садоў
і сквераў, а на паўвостраве,
які заходзіць у возера, разбі-
ты вялікі парк. Як і ўсюды ў
нашай краіне, у Міёрах бераж-
ліва захоўваюць памяць аб тых,
хто аддаў сваё жыццё, каб на-
заўсёды вызваліць родную
зямлю ад фашысцкіх захопні-
каў. У час вайны тут актыўна
дзейнічалі партызанскія атра-
ды. Партызаны дапамагалі воі-
нам Савецкай Арміі вызваляць
Міёры. У баях за гэты невялікі
ў той час пасёлак загінула 233
савецкія воіны і партызаны.
Яны пахаваны ў брацкай магі-
ле на цэнтральнай плошчы го-
рада. На магіле ўстаноўлены
прыгожы помнік, ля пад-
ножка якога заўсёды ляжаць
жывыя кветкі, а сама плошча
названа плошчай Загінуўшых
змагароў.

Міёры — цэнтр буйнога
сельскагаспадарчага раёна.
Сёння тут каля трыццаці кал-
гасаў і саўгасаў спецыялізу-
юцца на вырошчванні льну і
эбожжавых, добра развіта
жывёлагадоўля. Людзі ў вёс-
ках жывуць багата. Пабудаваны
ў Міёрах маслазавод, кансер-
вавы і камбікармавы заводы,
хлебакамбінат, мясакамбінат,
ільнозавод.

Да верасня 1939 года ў акру-
зе працавала толькі адна гім-
назія і сем шасцігадовых школ.
Зараз у раёне каля 60 школ.

Толькі ў адной Міёрскай сяр-
эдняй школе № 3 навучаец-
ца больш чым тысяча вучняў.
Для жыхароў раёна пабудавана
звыш ста розных культур-
ных устаноў — кінатэатры, Пала-
цы і Дамы культуры, бібліятэ-
кі. Больш за 800 спецыялістаў
маюць вышэйшую адукацыю і
яшчэ 600 чалавек вучацца ў
вышэйшых навучальных уста-
новах і тэхнікумах.

Надоўга запамінаюцца свя-
тыя песні, святы ўраджаяў, якія
рэгулярна праводзяцца на Мі-
ёршчыне. Непаўторны каларыт
надаюць ім выступленні сама-
дзейных артыстаў.

НА ЗДЫМКАХ: плошча імя
У. І. Леніна; помнік воінам-вы-
зваліцелям; у каўбасным цэху
Міёрскага мясакамбіната.

ГОТОВИТСЯ НОВАЯ РЕДАКЦИЯ ПРОГРАММЫ КПСС

ЗА ЧТО МЫ БОРЕМСЯ

Готовится новая редакция Программы Коммунистической партии Советского Союза. Говоря на июньском (1983 года) Пленуме ЦК КПСС об отношении партии к этому вопросу, Юрий Владимирович Андропов привел слова В. И. Ленина: в программе без преувеличения, объективно партия должна сказать, что есть, что достигнуто и что она собирается сделать. «Так надо действовать и нам...» — заметил Ю. В. Андропов.

ТРИ ПРОГРАММЫ

Программа — это основополагающий документ, который составляет идейную основу партии, научно определяет ее цели и задачи, кратко, четко и ясно объясняет, за что партия борется, чего добивается. Исключительное право принимать программу, вносить в нее изменения и дополнения предоставлено в КПСС только партийному съезду.

Съезды КПСС трижды выполняли эту работу. Первая Программа, в подготовке которой решающую роль сыграл В. И. Ленин, была принята летом 1903 года на втором съезде Российской социал-демократической рабочей партии (РСДРП), на котором была создана пролетарская партия нового типа. Она состояла из программы-минимум и программы-максимум. Первая предусматривала свержение царского самодержавия, проведение буржуазно-демократической революции, решение других демократических задач. Вторая часть нацеливала рабочий класс России на победу социалистической революции, завоевание рабочим классом политической власти.

Партия Ленина провела рабочий класс России через три революции — две буржуазно-демократические: 1905—1907 годов и Февральскую 1917 года, а также через Великую Октябрьскую социалистическую революцию 1917 года. Полностью выполнив Программу, она стала первой в мире правящей партией социалистического государства.

Вторую свою Программу — программу строительства социализма партия приняла на VIII съезде в 1919 году, в разгар гражданской войны и иностранной интервенции. Она была выполнена за неполные двадцать лет. К концу 30-х годов социалистические производственные отношения утвердились во всех отраслях народного хозяйства. В 1940 году, предшествовавшем нападению фашистской Германии на Советский Союз, валовой общественный продукт СССР в 7,8 раза превысил уровень 1917 года. За это же время национальный доход возрос в 8,2 раза, а объем продукции промышленности — в 12 раз.

Третью, ныне действующую Программу партия приняла в 1961 году на своем XXII съезде. Многие из того, что записано в Программе, уже выполнено. Советский Союз существенно продвинулся вперед на всех направлениях экономического и социального развития. В 1982 году, когда отмечалось 60-летие образования СССР, национальный доход страны более чем в 170 раз превысил уровень 1922 года, продукции промышленности вырабатывалось более чем в 500 раз, а сельского хозяйства — в 5 с лишним раз больше. В 30 раз возросло за годы Советской власти национальное богатство страны, превысившее 3 триллиона рублей, во много раз повысился жизненный уровень советских людей.

За два с лишним десятилетия, прошедшие со времени принятия третьей Программы партии, в жизни советского народа и в мировом развитии в целом произошли важные изменения, которые требуют глубокого теоретического осмысления и должны учитываться при выработке долгосрочной стратегии КПСС в области внутренней и внешней политики. Эти обстоятельства, а также то, что некоторые положения существующей Программы не в полной мере выдержали проверку временем, так как в них были элементы отрыва от реальности, забегания

вперед и неоправданной детализации, побудили КПСС принять на ее XXVI съезде в 1981 году специальное постановление о подготовке новой редакции Программы партии. Следовательно, речь идет о подготовке не нового руководящего документа, а его обновленного варианта.

ПРОБЛЕМЫ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ

Советский Союз подошел к историческому рубежу, когда стали неизбежными глубокие качественные изменения в производственных силах и соответствующее этому совершенствование производственных отношений. В области экономики ключевой является задача кардинального повышения производительности труда. Главный путь к качественному сдвигу в производственных силах партия видит в переходе к интенсивному развитию экономики, в соединении преимуществ, предоставляемых социалистической общественной формой собственности и всей системой, с достижениями научно-технической революции. Все эти и многие другие вопросы, в том числе связанные с дальнейшим улучшением условий жизни людей, что является конечной целью усилий партии в хозяйственной сфере, с развитием советской политической системы, совершенствованием советской государственности, расширением социалистической демократии, тоже должны найти детальное освещение в Программе. В ней значительное место займут вопросы дальнейшего развития демократических начал в управлении производством, проблемы духовного развития советских людей, вопросы здравоохранения, науки, культуры, литературы и искусства, словом, всех областей человеческой жизни.

Главный критерий, который партия представляет к новой редакции Программы, состоит в том, чтобы в ней были реалистический анализ существующего положения и ясные ориентиры на будущее, которые увязывают опыт жизни с конечными целями КПСС.

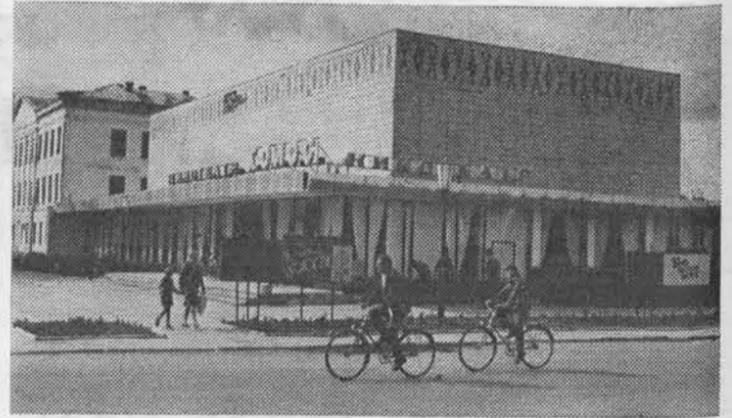
УЧИТЫВАЯ ОПЫТ МИРОВОГО РАЗВИТИЯ

Еще в постановлении XXVI съезда КПСС о новой редакции Программы была выдвинута задача дать глубокое научное отражение важнейших изменений в мировом общественном развитии. И опыт последней четверти века, полученный в этой сфере, делает необходимым доработку многих положений Программы, касающихся международных проблем. За это время соотношение сил в мире существенно изменилось в пользу социализма. Вместе с тем произошло небывалое обострение борьбы двух мировых общественных систем — социализма и империализма. КПСС считает стержневой проблемой своей внешней политики сохранение мира на земле. Нависшая над планетой угроза ядерной войны из-за милитаристской политики империалистических государств побуждает КПСС по-новому оценить основной смысл деятельности всего коммунистического движения.

Вполне естественно, в Программе будут раскрыты вопросы развития мира социализма, сущность взаимоотношений социалистических стран, существенно обогатившихся за два последних десятилетия, а также такая коренная черта современности, как растущая роль в мировых делах стран Азии, Африки и Латинской Америки, и многие другие.

Коммунистическая партия отводит новой редакции Программы исключительно важную роль как в идеологической работе, так и во всей своей деятельности. Она призвана помочь сконцентрировать силы на решении ключевых задач, стоящих перед партией и советским народом.

Дмитрий ГАЙМАКОВ,
обозреватель АПН.

II. МІЖ БЛАКІТНЫХ АЗЁР

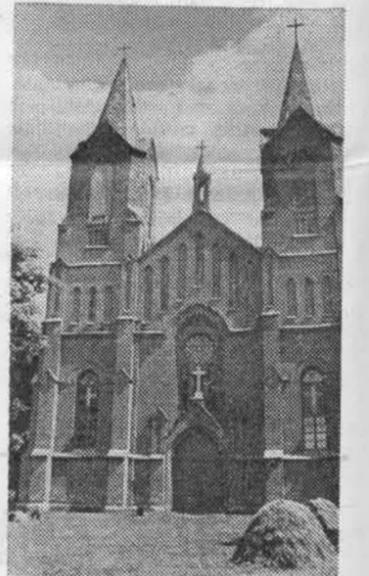

Багаты гэты край на народныя таленты. Тут нарадзіўся вядомы дзеяч беларускай культуры, народны артыст СССР Геннадзь Цітовіч. І сёння на Міёршчыне ёсць нямала прадаўжальнікаў справы, якой ён прысвяціў сваё жыццё. Сямадзейныя хоры і аркестры народных інструментаў гаспадарак і арганізацый раёна з любоўю захоўваюць традыцыі народнай творчасці. Яны не раз становіліся лаўрэатамі розных фестывалю.

Рыгор ЗІНОЎЕУ.

НА ЗДЫМКАХ: новы кінатэатр «Колас»; аркестр народных інструментаў «Журавінка» раённага аб'яднання «Сельгастэхніка»; неагатычны касцёл, пабудаваны ў Міёрах у 1907 годзе.

Фота С. КОСАУСКАГА.

ЛАУРЕАТ ИТАЛЬЯНСКОЙ ПРЕМИИ

Чукотский писатель Юрий Рытхэу стал лауреатом итальянской литературной премии «Гриндзана Кавур», которая присуждается в этой стране по результатам опроса мнения учащихся школ и лицеев о творчестве национальных и зарубежных писателей.

Это высокая оценка не только творчества Рытхэу, но и чукотской национальной литературы в целом. И здесь кстати вспомнить, что первый букварь на чукотском языке появился только в 1932 году, спустя два года после рождения будущего писателя.

«Как и все мои сверстники, — вспоминает Рытхэу, — я был рожден в яранге-хижине из моржовых кож. Пошел в школу. Я и не подозревал тогда, что каждое утро, отправляясь на уроки, как бы перешагиваю через тысячелетия, переносясь из первобытно-патриархального мира в мир социалистический...»

Крайний Север за годы Советской власти превратился в край с развитой экономикой, новыми городами и поселками, сетью шоссе дорог, проложенных на вечной мерзлоте, в бескрайних тундровых болотах. В книге путешествий и размышлений «Под сенью волшебной горы» Юрий Рытхэу, рассказывая о судьбе своего народа и собственном жизненном пути, пишет: «...Я никогда не устану повторять истину, ставшую очевидной, что народы Севера спасены Октябрьской революцией».

Как писатель, хорошо знающий жизнь народов Крайнего Севера, Рытхэу привлечен ЮНЕСКО в качестве эксперта для разработки так называемого Арктического проекта, программы, цель которой — сохранение и развитие культур северных народов в современных условиях, изучение языков, сбор образцов фольклора, охрана природы. Одна из составных частей этого проекта — создание шестичасового документального телефильма о людях Севера и книги «Северяне о себе». Рытхэу утвержден сценаристом фильма, главным редактором и составителем сборника, который предполагается издать на основных европейских языках и трех языках народов Севера: чукотском, эскимосском и саамском.

Книги Юрия Рытхэу (всего около 30) выходили на 17 языках мира, не считая языков народов СССР, тиражом более семи миллионов. Сейчас писатель работает над новым романом, посвященным завтрашнему дню Севера.

Юрий ЕФРЕМОВ,
корреспондент АПН.

Ва ўніверсітэтах, інстытутах і тэхніках нашай рэспублікі ідуць уступныя экзамены. У Віцебскім медыцынскім інстытуте — адну з старэйшых вышэйшых навучальных устаноў Беларусі, прыйшлі тыя, хто марыць стаць тэрапеўтамі, хірургамі, неўрапатолагамі... Хвалююцца абітурыенты. Хвалююцца іх бацькі. Яно і зразумела. Бо толькі перад самымі падрыхтаванымі, мэтаакіраванымі расцяняцца дзверы інстытута і пачнецца ўзыходжанне да высокага звання ўрача.

НА ЗДЫМКУ: у Віцебскім медыцынскім інстытуте ідзе экзамен па хіміі.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

на зямлі бацькоў

НЕПАЗБЫЎНАЯ

ПАМЯЦЬ

МАЯ

ўзэўнены таксама, ці знойдзе сродкі, каб адправіць сына ў школу... Вось вам і «грамадства роўных магчымасцей».

— Іван Іванавіч, калі меркаваць па паказчыках, якімі на Захадзе характарызуюць так званую сярэднястатыстычную сям'ю, дык атрымліваецца, што жыве яна не так ужо й блізка...

— Але тут трэба ўлічваць тое, што гэтая сям'я куды часцей сустракаецца на паперы, чым у жыцці. Мільянер і беспрацоўны, які перастаў ужо атрымліваць дапамогу, уладальнік шыкоўнай вільі з басейнам і бяздомны — усе яны ўносяць свой уклад у фарміраванне сярэднястатыстычных паказчыкаў, але ад гэтага яны не перастаюць знаходзіцца на розных полюсах дабрабыту. Калі б гэтаму сярэднястатыстычнаму амерыканцу ці канадцу сапраўды жылося так добра, дык навошта б яму было корпацца ў скрынях для смецця, шукаючы ежу. Прайдзіцеся па нашаму гораду Ванкуверу, дык вы сустрэнеце нямаюць такіх і падобных карцін. Ды што тут гаварыць, калі ў роспачы чалавек накладвае на сябе рукі... Толькі гэты бок жыцця буржуазная прапаганда стараецца не заўважаць. Затое многа і шматслоўна гаворыцца пра жыццё ў Савецкім Саюзе. Чаго тут толькі не выдумляюць! Але гэтай хлусні верыць усё менш і менш людзей на Захадзе. Праўда паступова прабівае сабе шлях. Ужо той факт, што сярод 300 мільянаў беспрацоўных у свеце няма ніводнага савецкага чалавек, гаворыць людзям многае.

У мяне ёсць магчымасць параўноўваць, — працягвае Іван Клімчук. — Апошні раз я прыязджаў на Радзіму ў 1981 годзе. І вось я зноў тут. Бачу, што з кожным годам савецкія людзі жывуць усё лепш і лепш. Вырастаюць новыя заводы, жылыя дамы, бальніцы, школы, дзіцячы сады... Мой родны край, Палессе, які некалі славіўся толькі сваімі балотамі, сёння экспартуе ў іншыя краіны сучасныя машыны, станкі, нафту, граніт... І хай не вярзучь лухту амерыканскі прэзідэнт і яго брація, быццам бы Савецкі Саюз рыхтуецца нападзі на Захад. Мой народ ніколі не пачынаў вайну і не збіраецца яе пачынаць. З кім бы я тут ні размаўляў, заўсёды чуў слова «мір». Гэта адзінае, чаго хочучь савецкія людзі, пачынаючы ад кіраўнікоў дзяржавы і канчаючы дзецьмі. Днямі я прачытаў у мясцовай газеце невялічкую заметку пра тое, што на гарадской плошчы дзеці арганізавалі выстаўку-продаж цацак, вырабленых сваімі рукамі. Малыніча аформлены плакаты і лозунгі павадалі, што мерапрыемства гэтае вялікай важнасці: выручаныя грошы дзятва пералічыць у Савецкі фонд міру. Вусатыя кацяняты, смяшлівыя касалопыя мядзведзі і іншыя прыгожыя лялькі былі раскуплены. Невялічкую, вядома, суму выручылі дзеці — 30 рублёў. Але ж не ў гэтым галоўнае, а ў іх жыванні прыняць удзел у ўмацаванні міру, ва ўсведамленні вялікай важнасці справы, якую яны робяць. На карашку да грашовага пераводу дзеці напісалі: «Мы таксама ў адказе за мір»...

ЗА ГЭТЫЯ тры месяцы на Радзіме Іван Іванавіч імкнецца пабачыць як мага болей. Піша дзёнік, каб потым раскажаць пра сваю паездку сябрам і знаёмым, чытачам газеты «Вестник». Ён яе даўні і актыўны карэспандэнт.

Мы доўга размаўлялі з Іванам Клімчуком. Пра самае рознае... На развітанне я спытаўся ў яго, што самае дарагое ён бярэ з сабою з беларускай зямлі.

— Гэта памяць, — адказаў Іван Іванавіч, — непазбыўная памяць мая пра родную зямлю, людзей, якія будуць, сеюць, гадуць дзяцей, якія хочучь гэта рабіць вечна...

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

«БЛАГОДАРИМ ЗА ВЗАИМОПОНИМАНИЕ И СОТРУДНИЧЕСТВО», —

ГОВОРIT РОДЖЕР АЙНЕРСОН, ПРОКУРОР ОТДЕЛА СПЕЦИАЛЬНЫХ РАССЛЕДОВАНИЙ МИНИСТЕРСТВА ЮСТИЦИИ США

Имя Василия Артюшенко значится не последним в списке предателей и отщепенцев, усердно служивших фашистскому «новому порядку» во время гитлеровской оккупации Белоруссии. Его фамилия упоминается и среди тех ныне здравствующих в США 300 «белорусских нацистов», о которых рассказывает Джон Лофтус в своей книге «Секрет «Беларуси», вышедшей в Нью-Йорке в прошлом году. В 1942—1943 годах Василий Артюшенко был полицейским Загалевакской волостной, а затем Хойникской районной полиции. На Гомельщине и сегодня еще живы очевидцы его кровавых преступлений. Василий Артюшенко принимал активное участие в карательных экспедициях против мирного населения, отличался при этом циничной жестокостью и изощренным садизмом. На его совести — участие в дикой расправе над жителями деревни Омельковщина, среди которых большинство составляли женщины, дети и старики, массовое истребление цыган в деревне Гноев и другие преступления.

Осенью 1943 года, когда Советская Армия приближалась к Гомельщине, Василий Артюшенко с матерью и братом бежал вместе с отступающими гитлеровскими войсками на Запад. После окончания войны, очутившись в американской зоне оккупации Германии, бывший фашистский прихвостень благополучно избежал возмездия. Более того, пользуясь покровительством американских служб, он в 1949 году преспокойно выехал из Западной Германии в США, где благополучно проживает по сей день. По договору между союзниками по антигитлеровской коалиции лица, подобные В. Артюшенко, должны быть выданы той стране, где они совершили преступления перед своим народом. А уж правосудие воздаст им должное. Но до сих пор американские власти всерьез и не помышляли о наказании военных преступников. До сих пор они создавали только видимость готовности решительно выполнить свой долг перед памятью миллионов жертв фашизма.

В 1978 году посольство США в Москве обратилось к советской стороне с просьбой оказать американским органам юстиции помощь в сборе материалов по делу Василия Артюшенко, гражданина США. В том же году по поручению Прокуратуры СССР материалы, свидетельствующие о преступном прошлом Василия Артюшенко, были собраны и предоставлены Министерству юстиции США. Прошло немало времени, прежде чем были предприняты конкретные шаги. В прошлом году, как известно, Америка была поражена и пристыжена разоблачениями Джона Лофтуса. Бывший сотрудник отдела специальных расследований министерства юстиции США, выступая по телевидению, рассказал о том, как и зачем американские спецслужбы тайно ввозили в страну бывших нацистских преступников и их приспешников, кто в США им покровительствует сегодня и почему они до сих пор не депортированы.

Видимо, под давлением общественного мнения в ноябре 1982 года юридический департамент и прокурор штата Нью-Джерси возбудили дело о лишении гражданства Василия Артюшенко, который при въезде в США якобы скрыл свое место рождения и сотрудничество с немецко-фашистскими оккупантами на территории Белорусской ССР. Вслед за этим органы юстиции США через американское посольство в Москве обратились с просьбой провести в присутствии американских юристов допрос свидетелей по делу Василия Артюшенко.

Просьба американской стороны была удовлетворена. В конце июня в Гомеле представители Прокуратуры СССР и прокуратуры нашей республики выслушали показания очевидцев преступной деятельности бывшего полицейского, а ныне гражданина США Василия Артюшенко. На допросе свидетелей присутствовали прокурор отдела специальных расследований министерства юстиции США Роджер Айнерсон, следователь Бертран С. Фелбоу и частный адвокат В. Артюшенко Брайан Джилди.

Перед отъездом из Гомеля Г. АЙНЕРСОН в присутствии своих коллег ответил на вопросы редактора газеты «Голос Радзімы» Вацлава МАЦКЕВИЧА.

— Мистер Айнерсон, ваша миссия в Гомеле уже завершена. Были ли вам созданы условия для нормальной работы?

— Да, конечно. Условия, в которых нам пришлось работать, были, я бы сказал, ве-

ликосными. Не думаю, что в моем городе, где я работаю, мы смогли бы столь успешно справиться с подобной задачей. Впервые, мы работали быстро и четко. За такое короткое время выполнить такой объем работы возможно только при отличной организации. Во-вторых, откровенно говоря, мы даже не рассчитывали, что так оперативно справимся с поставленной перед нами задачей. Ведь кроме тех свидетелей, которые вашей стороне были заранее известны, мы привезли список новых, выдвинутых адвокатом. И тем не менее их быстро разыскали и дали нам возможность встретиться с ними. Не знаю, как мистер Джилди, согласится ли с моим мнением, но я считаю, что допрос свидетелей проходил так, как мы хотели.

— Довольны ли вы сотрудничеством с советскими органами правосудия?

— Мы встретили самое благожелательное отношение и наших коллег из Москвы, и работников юстиции Белоруссии, в частности, Гомеля.

Хотел бы отметить, что представители советских органов правосудия относились к нам с большой предупредительностью и тактом. Они, понимая особенности американских законов, дали нам возможность вести допрос, сообразуясь с этими особенностями. Нам ни в чем не чинили препятствий для установления истины, у нас не было никаких помех в работе, на нас никто не пытался оказывать давление.

— Зная, что в данное время вы не можете комментировать собранные по делу Василия Артюшенко доказательства, я все же позволю себе задать вам вопрос: понятно ли вам наше стремление добиться наказания военных преступников, всех тех, кто причинил много горя своим соотечественникам, чьи руки в крови своего народа?

— Думаю, что я понимаю это ваше чувство. Поэтому мы стремились здесь, в Гомеле, добросовестно выполнить то, что от нас требовалось: собрать наиболее полный материал о Василии Артюшенко. Все, что собрали, мы представим нашим судебным органам. Лишь они вправе выносить решение. По нашим законам, если будет доказано, что Артюшенко скрыл от иммиграционных служб свое прошлое, сотрудничество с немцами, суд может лишить его американского гражданства и выслать из США. Мы ведь работали вместе с советскими коллегами ради того, чтобы восторжествовала истина.

— Мистер Айнерсон, было ли у вас время ознакомиться с городом и узнать что-то новое о Советском Союзе?

— Хотя мы работали, «как рабы», тем не менее у нас было время и отдохнуть, и узнать Гомель, и познакомиться с советскими людьми. Это были поразительные встречи и приятные знакомства. Для меня особенно: ведь я впервые в вашей стране. Сейчас мое представление о Советском Союзе изменилось на 180 градусов...

— Интересно, каким же было оно до этой поездки?

— Очень отдаленным от реальности. Я, например, представлял, что Гомель — это глухой, малочисленный городишко, как у нас где-нибудь на среднем «диком западе», где жизнь течет в полудреме, где отсталые обычаи и захолустная культура. Я был поражен, увидев большой современный город, очень зеленый и очень чистый, не в пример многим городам на моей родине. Мы посетили гомельскую кондитерскую фабрику «Спартак», нам много рассказывали о других предприятиях Гомеля, и я убедился, что это еще и город современной крупной индустрии.

Перед поездкой сюда я думал: что мы здесь будем делать целых 15 дней? Надо загрузить себя работой до предела, чтобы не умереть со скуки. Должен признаться откровенно: я глубоко заблуждался. Для себя я сделал много открытий. Вчера, к примеру, нам показывали колхоз имени Урицкого. Я глазам своим не верил! Фермы, поля, техника — почти все, как у нас, в Америке. Может быть, за исключением некоторых машин...

В заключение я хотел бы искренне поблагодарить всех, кто помогал нам в работе и заботился о нашем отдыхе. Если представится такая возможность, я с удовольствием приеду еще раз в Советский Союз.

ШТО МОЖНА СУПРАЦЬПАСТАВІЦЬ ГОНЦЫ УЗБРАЕННЯУ

САМАЕ ШЫРОКАЕ
ПОЛЕ ДЗЕЙНАСЦІ

Гутарка журналіста Вадзіма БАГАСЛОУСКАГА з пісьменнікам Анато­ліем АНАНЬЕВЫМ, галоўным рэдактарам часопіса «Октябрь», на­меснікам старшыні Савецкага камітэта абароны міру.

— Вы — пісьменнік, самі прайшлі праз горан другой сусветнай вайны і добра ведаеце, што гэта такое. Аднак мае пытанне да вас не толькі як да літаратара, але і як да намесніка старшыні Савецкага камітэта абароны міру: што з'яўляецца галоўным, на вашу думку, у барацьбе за мір?

— Барацьба за мір—гэта перш за ўсё барацьба за жыццё. Але гэта яшчэ і барацьба супраць сіл рэакцыі як крыніцы вайны. Калі гэтых абставін не ўлічваць, дык само паніжэнне барацьбы за мір набывае характар зусім абстрактны, ператвараючыся ў свайго роду лагодныя мары.

Адсюль вывад: зусім недастаткова проста гаварыць аб міры, барацьба за мір мае перадумовай пэўныя намеры, на тое яна і барацьба. Не так даўно ў нас па лініі Савецкага камітэта абароны міру была дэлегацыя з Конга, і як толькі зайшлі размова аб барацьбе за мір у сучасных умовах, аб метадах і формах барацьбы, мы пачулі прамое недыхаванне сцярдэжэнне: для нас, афрыканцаў, барацьба за мір—гэта перш за ўсё барацьба супраць сусветнага імперыялізму, які выягвае з Афрыкі матэрыяльны каштоўнасці, з аднаго боку, і замахваецца на яе духоўны каштоўнасці—з другога.

У гэтай сувязі я хацеў бы адзначыць, што пісьменнікі, якія актыўна ўдзельнічаюць у руху прыхільнікаў міру, прыйшлі ў гэты рух, не толькі зыходзячы з аналізу сітуацыі ва ўласнай краіне, асэнсавання гістарычных лёсаў свайго народа, не—яны зрабілі гэта, усвадоміўшы і да канца зразумеўшы наяўнасць у свеце дзвюх сіл—антаганістаў — сіл вайны і сіл міру.

— Такое ўсведамленне прыходзіць пры дапамозе ведаў і, вядома, жыццёвага вопыту. Адсюль узнікае пытанне аб перадачы гэтых ведаў і вопыту новаму пакаленню.

— Так, моладзь—гэта будучыня свету, і ад таго, як яна будзе выхавана, залежыць у заўтрашнім свеце многае, калі не ўсё. Прыклад прывяду, які, як мне здаецца, дастаткова ярка сведчыць аб тым, якім чынам спрабуюць часам на Захадзе ўплываць на розумы моладзі. Адночы, будучы ў Аўстрыі, я праезджаў па месцах, дзе мне калісьці давялося ваяваць і дзе сляды вайны яшчэ можна пабачыць: рэшткі акапаў, яміны. У магазіне цацка маю ўвагу прыцягнула дзіцячая гульня. Уявіце сабе зялёнае поле памерам прыкладна метр на метр, у цэнтры якога стаіць хата—руская, заўважце, хата!—і ў ёй—над картаю схіліліся фігуркі ў эсэсаўскай (!) форме. Па ўсяму полю расставлены танкі, гарматы, бронемашыны з апазнавальнымі знакамі рэйхсвера, прычым уся гэта лячальная тэхніка можа свабодна перамяшчацца. Праз поле ідзе прасёлкавая дарога, у канцы яе стаіць паласаты слуп, на якім напісана: «Да Масквы—100 км». Падумаць толькі—і гэта цацка прадаецца ў нейтральнай Аўстрыі! І не калі-небудзь, а ў нашы дні! Што гэта? На якія роздумы гэта наводзіць? А вось на якія: барацьба за мір—гэта барацьба за розумы, за настрой розумаў, у рэшце рэшт. Калі ёсць такая цацка—значыць, ёсць нехта, хто мяркуе, што ўсё гэта можа паўтарыцца, і ўкладвае ў душу дзіцяці зусім пэўны светлагляд.

Барацьба за розумы і настрой моладзі вядзецца на Захадзе рознымі спосабамі—тут і так званая масавая культура (дакладней: эрзац-культура) з яе размываннем нацыянальных культур і дэвальвацыяй духоўных і маральных каш-

тоўнасцей, і ўсемагчымая дэзінфармацыя, і фальсіфікацыя гісторыі.

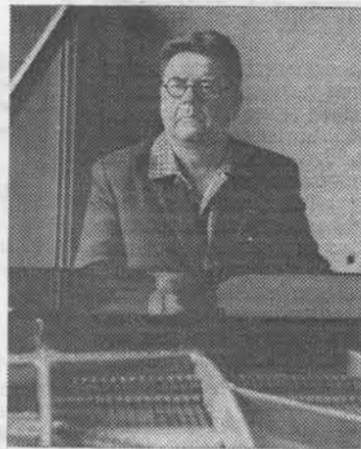
Каб не быць галаслоўным, прывяду прыклад, які здаецца мне вельмі і вельмі паказальным. Летась я быў у японскім горадзе Нагасакі на канферэнцыі за забарону атамнай і вадароднай зброі, дзе прадстаўляў Савецкі камітэт абароны міру. Прычым падкрэсліваю: у Нагасакі, горадзе, які падвергнуўся ў свой час атамнай бамбардзіроўцы. Дык вось, аказваецца, у першыя гады пасля вайны ў Японіі ў школьных падручніках гісторыі яшчэ гаварылася, што ў такі вольны дзень, у столькі гадзін і столькі мінут амерыканскі бамбардзіроўшчык скінуў атамную бомбу на Нагасакі. Потым слова «амерыканскі» раптам з падручніка знікла, і на працягу прыкладна шасці гадоў ён выдаваўся без указання на тое, чый гэта быў бамбардзіроўшчык. А зацікавіўся я гэтым таму, што, калі ўдзельнікі канферэнцыі прымалі рэзалюцыю, у ёй было напісана літаральна наступнае: наліцеў нейкі самалёт-сцярдэжэннік і скінуў бомбу на Нагасакі. Я, вядома, задаў пытанне: а чаму, уласна, нейкі, а не амерыканскі? І ў адказ пачуў, проста скажам, нешта невыразнае. Літаральна на наступны дзень прыкладна тое ж самае чуў ў Хірасіме—мэр горада, выступаючы перад шматтысячнай аўдыторыяй, гаворыць: у шэсць гадзін пятнаццаць мінут над Хірасімай узарвалася атамная бомба. Вісела нібы, вісела і ўзарвалася. Цяпер ужо і самалёта нікага не было...

Там жа ў Японіі мне давялося быць у свой час на святах, прысвечаных 150-годдзю з дня нараджэння Л. Талстога. Аўдыторыя, вядома, была ўжо іншая. Я меў магчымасць паездзіць па гарадах і вёсках, бліжэй пазнаёміцца з людзьмі Японіі. Пабываў я на радзіме вядомага японскага паэта Такубоку і там зайшоў у школу, дзе пагугарыў з вучнямі чацвёртага і пятага класаў. І ўжо не прыгадаю цяпер, з якой прычыны, але задаў я ім пытанне пра бамбардзіроўку Хірасімы і Нагасакі. Адзін жывы хлопчык, не задумваючыся, адказаў, што пра гэта яны, канешна, ведаюць, але, калі я спытаў яго, хто скінуў бомбу на японскія гарады, задумаўся і сказаў: «Напэўна, Савецкі Саюз». Я, прынапе, разгубіўся, а настаўнік прамармытаў штосьці накшталт таго, што хлопчык яшчэ малы, і яшчэ нешта падобнае... А менавіта ж у гэтым узросце закладваюцца ў чалавеку асновы светлагляду!

У Канадзе, напрыклад, я гутарыў з выкладчыкамі і студэнтамі шасці ўніверсітэтаў, прычым не толькі са славістамі, але і гісторыкамі, і на мае пытанне аб тым, што ведаюць студэнты трэцяга курса ўніверсітэтаў Эдмантана, Ванкувера і Торонта аб СССР, адказ быў прыкладна такі: Савецкі Саюз—гэта Масква, Ленінград і штосьці яшчэ ўздоўж граніцы. Ну а далей? А далей нічога. Пуста. Так што, калі каму патрэбна прастора, ідзіце і бярыце!

— Вядома, будзе правільна сказаць, што барацьба за мір—гэта ў канчатковым выніку і барацьба за праўду?

— Так, і толькі так! Калі паўстае пытанне аб тым, што мы можам супрацьпаставіць гонцы ўзбраенняў, якая—і гэта горкая праўда—з'яўляецца рэальнасцю, я заўсёды гавару менавіта так: барацьба за мір ёсць барацьба за праўду, за ісціну. І менавіта тут самае шырокае поле дзейнасці для пісьменніка, мастака, дзеяча мастацтва, таму што мастацкі твор мае здольнасць каласальнага ўздзеяння на розумы людзей.

НАТХНЕННЯ
ВАМ
НА КОЖНЫ
ДЗЕНЬ!Анатолю БАГАТЫРОВА—
70 гадоў

У гэтыя дні, калі народнаму артысту БССР, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі СССР, прафесору, кампазітару Анатолю Багатырову споўнілася семдзесят гадоў, успамінаю даўно мінулыя дні свайго юнацтва. Я быў тады студэнтам Беларускай кансерваторыі, там жа вучыўся і Багатыроў. Дарэчы, мы з ім жылі ў адным пакоі ў інтэрнаце. Анатолю прыкметна вылучаўся сярод таварышаў свайго сур'езнасцю, інтэлігентнасцю, шырокай эрудыцыяй. На студэнцкіх канцэртах часта гучалі яго творы, па якіх ужо тады можна было меркаваць: у іх аўтара ёсць сапраўдны талент. Нездарма Багатыроў лічыўся адным з самых здольных студэнтаў кансерваторыі. Гэта пацвердзіла яго дыпломная праца, якую ён напісаў у 1937 годзе: вакальна-сімфанічная пэма «Казка пра мядзведзіху».

На ўсё жыццё запомніўся кампазітару 1934 год. Тады ён пазнаёміўся з Янкам Купалам. Пэат запрасіў Багатырова да сябе дамоў, дзе Анатолю Васільевіч іграў Купалу свае сачыненні. Той быў расчудлены і ўзрушаны і на развітанне падаўшы ўсю зборнік сваіх вершаў. Знаёмства з Купалам, а пазней і з Коласам вызначыла і акрэсліла напрамак усёй далейшай творчасці кампазітара. Была напісана опера «Дрыгва» (у позняй рэдакцыі—«У пушчах Палесся»), створаная па матывах аднайменнай аповесці Якуба Коласа. Гэты твор А. Багатырова быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй СССР, у 1943 годзе нарадзілася адна з лепшых кантат кампазітара «Беларускім партызанам» на словы Я. Купалы. Тэма роднай

зямлі, любові да свайго народа гучыць ва ўсіх творах Анатоля Васільевіча. Ён стварае шмат рамансаў і хораў, звяртаючыся да паэзіі М. Багдановіча, Я. Купалы, Я. Коласа, П. Панчанкі, П. Пестрака і іншых паэтаў. Аматыры мастацтва ведаюць А. Багатырова і як аўтара мультфільмаў, тэатральных спектакляў, радыёпастановак.

Анатолю Багатыроў—адзін з карыфеяў Беларускай музыкі, выдатны педагог і вучоны. Працяглы час ён працаваў рэктарам Беларускай кансерваторыі, дзе і цяпер узначальвае кафедру кампазіцыі. Яго называюць сваім настаўнікам такія выдатныя Беларускае кампазітары, як Г. Вагнер, Я. Глебав, С. Картэс, І. Лучанок, Ю. Семаняка, Э. Тырманд, Д. Смольскі, Я. Дзягцярык і многія іншыя. У кожнага свая індывідуальнасць, свой «кампазітарскі почырк», але ўсіх іх аб'ядноўвае высокі прафесіяналізм, шчырая любоў да музыкі, мастацтва, якія Багатыроў здолеў перадаць ім.

Анатолю Васільевіч на працягу многіх гадоў з'яўляецца членам праўлення Саюзаў кампазітараў БССР і СССР. Часты разы выбаршчыкі аднадушна аддавалі свае галасы за яго, як за кандыдата ў дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларускай ССР. Як жа ўдаецца Багатырову спалучаць усё гэта з творчасцю? Людзі, якія добра ведаюць яго, не здзіўляюцца, бо ён заўсёды мэтанакіраваны, працаздольны, натхнёны.

Д. ЖУРАУЛЁУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

ЗВАРОТНЫ АДРАС—ГРОДНА

Прынямонне—край, з якім звязаны многія старонкі жыцця і творчасці вялікай польскай пісьменніцы Элізы Ажэшкі. У Гродна музейныя работнікі збіраюць усё звесткі пра жыццёвае паходжанне яе літаратурных герояў і сюжэтаў, даследуюць біяграфічныя падрабязнасці. Да матэрыялаў, сабраных у горадзе, часта звяртаюцца вучоныя, студэнты, чытачы, сюды прыязджаюць турысты, каб наведаць «шляхі Элізы». Нядаўна львоўскія вучоныя выявілі сем раней нідзе не апублікаваных пісем Э. Ажэшкі, якія дазваляюць укладніць некаторыя абставіны яе жыцця ў даволі складаны час, калі яна была пад наглядом палі-

цый і не мела права пакідаць Гродна. Пісьмы, у прыватнасці, сведчаць аб тым, што пісьменніца для сваіх твораў чэрпала назіранні і матэрыял з працоўных і сямейных звычайў Беларускага сялянства. Адрасаваны яны ў Варшаву гісторыку літаратуры П. Хмялеўскаму, які ў канцы XIX стагоддзя рэдагаваў часопіс «Атэнеум» (у ім супрацоўнічала Э. Ажэшкі). Вучоныя і музейныя работнікі вывучаюць знойдзеныя матэрыялы, якія памогуць высветліць падрабязнасці стварэння рэалістычных апавяданняў польскай прозы, апублікаваных пісьменніцай у памянёным часопісе.

Хутка на экраны рэспублікі выйдзе новы мастацкі фільм «Чужая бацькаўшчына», зняты па аднайменнаму рамана Вячаслава Адамчыка. Твор пра жыццё заходня-нага рэжысёра А. Гутковіча. Ён здымае на Беларускай тэлебачанні тэлевізійны спектакль паводле вядомага рамана.
НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Чужая бацькаўшчына».

Фота А. ДЗІМІТРЫЕВА.

ЗНОЙДЗЕНА У АРХІВАХ

ПРАЦЯГ ГІСТОРЫ
«З ДЗЯДЗЬКАМ АНТОНАМ»

Доўгі час аўтарства беларускай рэвалюцыйнай брашуры «Дзядзька Антон, або гутарка аб усім, што баліць, а чаму баліць — не ведаем...», выдадзенай у 1892 годзе, прыпісвалася Адаму Гурыновичу. Вучоны-даследчык Сцяпан Александровіч выказваў меркаванні, што «Дзядзька Антон» — гэта пераклад польскай агітацыйнай брашуры «Бацька Шыман» са змястам і дапасаваннем да мясцовых умоў, а надрукаваў яе ў Тыльзіце І. магчыма, пераклаў Мар'ян Абрамовіч. Але васьм супрацоўніку АН БССР Генадзю Кахановічу ў Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве Украінскай ССР у Львове пацвердзіла натрапіць на «Старую прысказку», выдадзенаю ў 1887 годзе ў Львове і канфіскаваную паліцыяй. «Старая прысказка» — гэта больш ранні варыянт «Дзядзькі Антона», а М. Абрамовіч на той час было толькі 16 гадоў — замала для аўтара перапрацоўкі рэвалюцыйнай брашуры, такі вывад зрабіў Г. Кахановіч. Потым у друку з'явілася паведамленне, што пра львоўскае выданне ёсць запіс у бібліяграфічных матэрыялах вядомага польскага этнографа Жэготы Паўлі, выяўленых у рукапісным адзеле Ягелонскай бібліятэкі ў Кракаве. Прычым, у запісу адзначалася, што «Старая прысказка» быццам бы перадрукавана з выдання, зробленага ў Мінску. Ставілася пытанне, ці сапраўды папярэдняе выданне «Старой прысказкі» было зроблена ў Мінску.

Сёння мы можам з упэўненасцю сцвярджаць: самы ранні вядомы варыянт «Дзядзькі Антона» быў падрыхтаваны членамі тайнага гуртка самаадукацыі, які існаваў у Слуцкай гімназіі, і выдадзены прыблізна ў 1885 годзе ў Слуцку на гектографіі. Вядомы і прозвішчы тых, хто меў самыя непасрэдныя адносіны да гэтай справы: Напалеон Чарноцкі і Антон Ражаў. Менавіта пра гэта сведчаць успаміны Н. Чарноцкага, надрукаваныя ў 1923 годзе ў Варшаве. Н. Чарноцкі таксама паведамляе, што гурткі падаставілі зборнік на кватэры Ражава, там пісалася і друкавалася брашура. Паліцыя арыштавала Ражава і зрабіла вобвыск, але тыраж брашуры на той час ужо разоў з'явіўся, а гектограф быў перапраўлены да бацькоў Н. Чарноцкага. Успаміны пацвярджаюцца архіўнымі дакументамі, прыведзенымі ў кнізе С. Александровіча «Пучавіны роднага слова»: «Быў зроблены вобвыск у некаторых вучняў Слуцкай гімназіі; рукапісны тэкст «Дзядзькі Антона» быў знойдзены ў вучня VII класа Антона Ражава». Праўда, С. Александровіч лічыць, што гэта брашура была на рускай мове. Можна меркаваць, што паліцыя проста магла не да ўсяго дазнацца ці нават не зафіксаваць у дакументах даныя пра мову выдання.

Не выключана, што случае, а не мінскае выданне брашуры нейкім чынам трапіла ў Львоў і там пабачыла свет пад назвай «Старая прысказка».

Што да сувязі случкага варыянта з «Дзядзькам Антоном», то тут справа выглядае наступным чынам. Адзін з членаў случкага гуртка Н. Чарноцкі ў 1887 годзе паступіў на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. На час яго вучобы ў Маскве прыпадае дзейнасць

інтэрнацыянальнай студэнцкай арганізацыі, якая аб'ядноўвала палякаў, беларусаў і украінцаў. Сярод найбольш актыўных яе членаў гісторык Міхал Біч у кнізе «Рабочы рух на Беларусі ў 1861—1904 гг.» называе Вацлава Вароўскага, Паўла Здановіча, Мар'яна Абрамовіча, Антона Гайдамовіча, Антона Лявіцкага (Ядвігіна Ш.), Н. Чарноцкага. Арганізацыя абапіралася на зямляцтва, падтрымлівала сувязі з Варшавай, Вільняй, Пецярбургам, Кіевам, Харкавам, мела агульную грашовую касу. Студэнты распаўсюджвалі і выдавалі як легальную, так і нелегальную літаратуру.

Менавіта праз Н. Чарноцкага случка перапрацоўка «Бацькі Шымана» магла трапіць у Маскву, у студэнцкую арганізацыю, а затым М. Абрамовіч і выдаў брашуру ў Тыльзіце пад назвай «Дзядзька Антон». У зборніку літаратуразнаўцы Г. Кісялёва «Пачынальнікі» змешчаны ўспаміны М. Янкуса, удадальніка друкарні ў Тыльзіце, які па заказе М. Абрамовіча надрукаваў брашуру. На карысць таго, што Напалеон Чарноцкі ўдзельнічаў як у стварэнні случкага варыянта, так і ў падрыхтоўцы тыльзіцкага выдання «Дзядзькі Антона», сведчыць і яго ўклад у развіццё беларускай культуры. Вучоныя Т. Кабржыцкая і В. Рагойша пісалі ў даследаванні «Карані дружбы», выдадзеным у 1970 годзе: «Асоба Н. Чарноцкага заслугоўвае нашай увагі. На жаль, у беларускім літаратурна-знаўстве амаль ніякіх звестак пра яго няма. У той жа час гэта быў чалавек вялікіх здольнасцей, кіпунай энергіі, з шырокім колам грамадскіх зацікаўленняў. Доктар па прафесіі, Чарноцкі меў, несумненна, здольнасці літаратара, акцёра, рэжысёра. Перакладзены ім творы М. Крапіўніцкага доўгі час былі ўкрасай і беларускай савецкай сцэны. Чарноцкі ўнёс пэўны ўклад у развіццё не толькі беларускага тэатра, але і беларускай нацыянальнай асветы, у прыватнасці, школьнай справы. Ён папулярываваў сярод насельніцтва здыбыткі маладой беларускай літаратуры...»

Нарадзіўся Напалеон Чарноцкі 13 чэрвеня 1866 года ў маёнтку Нача Брындзюўскай (цяпер вёска Нача Ляхавіцкага раёна) у сям'і памешчыка Казіміра Чарноцкага, удзельніка паўстання 1863 года. Пераклаў на беларускую мову п'есы М. Крапіўніцкага «На рэвізіі» і «Папылілі ў дурні», А. Чэхава «Сватанне». У 1907 годзе ў Пецярбурзе выдаў брашуру «Як будзе зямлёў?». У 1908 паехаў у Канаду, 21 чэрвеня 1912 года ў «Нашай ніве», як карэспандэнт газеты, змясціў артыкул «З Канады». Вярнуўшыся з эміграцыі, жыў у Ашмянскім павеце. У час першай сусветнай вайны знаходзіўся на вайскавай службе, затым жыў у Варшаве, Радаме, Вільні, Лідзе. У 1934 годзе кінуў прафесію доктара і ў Вялікай Лябедцы пачаў вырошчваць лекавыя расліны. Там і памёр 14 лютага 1937 года.

Такі працяг атрымаўся ў гісторыі з «Дзядзькам Антоном».

Віталь СКАЛАБАН.

Літаратурна-харэаграфічную кампазіцыю «Час, наперад!» выконваюць удзельнікі народнага жаночага харэаграфічнага ансамбля «Зорка» Палаца культуры тэхстыльшчыкаў горада Мінска. Фота У. КРУКА.

КУЛЬТУРНЫ АБМЕН АСАБЛІВА ВАЖНЫ СЁННЯ

ДА ЎЗАЕМНАЙ ВЫГАДЫ НАРОДАЎ

У цяперашнім, надзвычай складаным міжнародным становішчы, як ніколі раней, неабходна стварыць атмасферу ўзаемнага давер'я і разумення. Культурныя кантакты і абмен культурнымі каштоўнасцямі — магутны і эфектыўны сродак дасягнення такога давер'я.

У той жа час культурны абмен, незалежна ад таго, якой дзяржавай ён ажыццяўляецца, з'яўляецца часткай яго знешняй палітыкі і, значыць, залежыць ад палітычных мэт. І яшчэ адна важная перадумова, якая вызначае пазіцыю СССР у галіне міжнароднага культурнага супрацоўніцтва. Агульнавядома, што ізаляцыя таго або іншага народа ад знешняга свету, у тым ліку і ў духоўнай сферы, можа прывесці толькі да яго духоўнага збяднення. А пастаянныя сувязі з культурамі іншых краін і народаў, узаемнае творчае ўзбагачэнне забяспечваюць плённае развіццё не толькі кожнай асобна ўзятая культуры — але і агульначалавечай культуры ў цэлым.

ПРЫНЦЫПОВА НОВЫ ТЫП СУПРАЦОЎНІЦТВА

Можна ўпэўнена сказаць, што ў свеце склаўся прынцыповы новы тып міжнароднага культурнага супрацоўніцтва — размова ідзе аб краінах сацыялізму. У яго аснове таварыскае ўзаемадзеянне, агульнасць мэт, ідэйнае адзінства — пры поўнай павазе да інтарэсаў, асаблівасцей і традыцый кожнай з краін.

Такое супрацоўніцтва набыло комплексны характар і ахоплівае практычна ўсе бакі культурнай дзейнасці.

У 1982 годзе культурнае супрацоўніцтва СССР з іншымі сацыялістычнымі краінамі атрымала далейшае развіццё.

НЕ ТОЛЬКІ АБМЕН, АЛЕ І ПЕРАДАЧА ВОПЫТУ

Вялікую ролю ў сучасным свеце адыгрываюць краіны, якія вызваліліся ад каланіяльнага прыгнёту і перажываюць цяпер няпросты перыяд нацыянальнага станаўлення і сацыяльнага развіцця. І ў сваіх адносінах з гэтымі дзяржавамі мы кіруемся ленынскім палажэннем, што сапраўдны інтэрнацыяналізм павінен заключацца не толькі ў захаванні прынцыпу фармальнай роўнасці нацый, але і ў стварэнні пэўных пераваг для нацый, якія былі прыгнечаны ў мінулым і таму затрымаліся ў сваім развіцці. Гэта ў поўнай меры адносіцца і да сферы культурных сувязей.

Цяпер Савецкі Саюз мае міждзяржаўны пагадненні аб навуковым і культурным су-

працоўніцтве больш чым з 60 маладымі дзяржавамі, якія набылі незалежнасць, культурныя ж абмены ажыццяўляюцца з пераважнай большасцю гэтых краін.

Мы гатовы дзяліцца з такімі краінамі і сваім вопытам культурнага будаўніцтва. Так, сёння ў 21 краіне, якая набыла незалежнасць, працуюць звыш двухсот савецкіх спецыялістаў у галіне музычнага, тэатральнага, выканаўчага мастацтва, бібліятэчнай справы, арганізацыі культурна-асветніцкай дзейнасці. Больш за 600 грамадзян з 60 такіх краін вучацца ў савецкіх вышэйшых і сярэдніх навуковых установах мастацтва і культуры.

НЕ ЗАЛЕЖАЦЬ АД ІМГЕННЫХ, КАН'ЮНКТУРНЫХ МЕРКАВАННЯЎ

Міжнародныя культурныя сувязі ні ў якім разе не павінны залежаць ад імгненых, кан'юнктурных меркаванняў, яны павінны будавацца на падставе пастаяннай зацікаўленасці народаў у мірным супрацоўніцтве, развіцці ўзаема-разумення і ўмацаванні давер'я. Розніца ў грамадскіх сістэмах не павінна перашкаджаць гэтаму — і не перашкаджае там, дзе ёсць добрая воля з абодвух бакоў.

Пераканаўчае пацвярджэнне таму — прагрэс у культурным супрацоўніцтве СССР з многімі краінамі Захаду: у 1982 годзе культурныя абмены ажыццяўляліся з 28 развітымі капіталістычнымі дзяржавамі.

Як і раней, найбольшы аб'ём абменаў прыпадаў на артыстычныя, у якіх прынялі ўдзел з нашага боку многія праслаўленыя калектывы і салісты. У агульнай колькасці больш за 100 мастацкіх калектываў, звыш 400 салістаў выязджалі ў краіны Заходняй Еўропы.

У сваю чаргу, савецкія аматары мастацтва пазнаёмліліся з венскім «Бургтэатрам», драматычнай трупай з Іспаніі, трупай «Венета тэатр» з Італіі, фінскай нацыянальнай операй і операй з Гамбурга, французскім тэатрам «маладых гадоў», грэцкім ансамблем «Адысея» і многімі іншымі калектывамі. У нас пабывалі выканаўцы з Аўстрыі, Заходняга Берліна, Нідэрландаў, Італіі, Іспаніі, Фінляндыі, Швецыі, Вялікабрытаніі, Бельгіі, Грэцыі, Даніі, Ірландыі, Іспаніі, Францыі, Канады, ФРГ, Швейцарыі і іншых краін.

Атрымалі свой працяг і виставачныя абмены.

Такім чынам, нягледзячы на антысавецкую кампанію, развязаную амерыканскай адміністрацыяй, цярозы, рэалі-

стычны падыход заходніх партнёраў да пытанняў культурнага супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам прывёў да пэўнага павелічэння аб'ёмаў такога супрацоўніцтва ў параўнанні з 1981 годам.

Зноў даводзіцца з жалем канстатаваць, што абструкцыянісцкая пазіцыя адміністрацыі ЗША пазбаўляе мільёны людзей дзюх нашых краін магчымасці прадоўжыць знаёмства з культурай і мастацтвам адзін аднаго.

СУПРАЦЬ ЯКОЙ КУЛЬТУРЫ МЫ ВЫСТУПАЕМ

У замежным друку можна сустрэць сцвярджэнне, быццам Савецкі Саюз «пазбягае» заходняй культуры. Асабліва ахвотна паўтараюць гэты тэзіс якраз тыя, хто перашкаджае развіццю культурных сувязей, пераконваючы заходніх чытачоў, глядачоў, слухачоў, што ў сферы культуры іх краіны нібыта гатовы да «бязмежных» кантактаў, а васьм СССР абмяжоўвае іх.

Ці так гэта?

Не, не так. Мы дзейнічаем у дакладнай адпаведнасці з нашым заканадаўствам, а яно забараняе любую прапаганду вайны, насілля, расавай і нацыянальнай варажасці. Міжнароднае права забараняе імпорт і экспарт парнаграфічнай прадукцыі. І натуральна, што мы супраць прапаганды такога роду антыкультуры ў нашай краіне. Іншыя абмежаваныя гуманітарных кантактаў у нас няма.

КОРАТКА АБ БЛІЖЭЙШАЙ ПЕРСПЕКТывЕ

Нават просты пералік пазіцый культурных сувязей СССР з замежнымі краінамі на бягучы год заняў бы нямала старонак. Напрыклад, у сярэднім праз дзень будуць прыязджаць на гастролі ў нашу краіну замежныя мастацкія калектывы. У сваю чаргу ў гастрольныя паездкі адправяцца вядучыя савецкія музычныя і драматычныя тэатры, сімфанічныя аркестры, хоры, фальклорныя калектывы, ансамблі танца, салісты.

Вялікія планы выставачных абменаў, удзелу ў міжнародных конкурсах і фестывалях, сумесных пастановак драматычных і музычных спектакляў, супрацоўніцтва бібліятэк і г.д.

І апошняе. Мы перакананы, што ў дасягненні галоўнай мэты сучаснасці — трывалага міру — асаблівае ролю павінны адыграць і адыграюць гуманістычная культура, раўнапраўныя, узаемавыгадныя культурныя абмены і супрацоўніцтва.

Юрыі БАРАБАШ,
намеснік міністра
культуры СССР.

БУСЕЛ ЖУРКА ЗНАХОДЗІЦЬ СЯБРОЎ

Гэты шырокі аксамітны луг нагадвае троххвосты рак. З аднаго боку яго абрамляе рака Свіслач, з другога роўнай шарэнгай стаяць шматпавярховыя будынкі мінскага мікрараёна Чыжоўка, а з трэцяга праходзіць ажыўленая магістраль. На лузе з кучаравых купінак вольхі, зараснікаў вербалозу і трыснягу выглядае азерца — старыца ракі. Тут любяць адпачываць жыхары Чыжоўкі.

— Журка ляціць, Журка!.. — чуецца прыглушаныя галасы. Бусел Журка, а іменна так празвалі тут гэтую галынастую птушку, знікаючыся, апісвае над лугам некалькі кругоў. Палёт яго плаўны і велічны. На апошнім крузе бусла можна ўжо добра разгледзець: бліскучае пер'е, шырокае крыло з чорнымі палосамі па краях, доўгая перламутравая дзюба.

На магістралі да акон аўтобусаў і тралейбусаў прыліпаюцца пешаходы: для буйнога горада бусел усё-такі даволі рэдкая з'ява.

Журка апускаецца на бераг Свіслачы ці старыцы, а часцей за ўсё на сваё гняздо, што змайстравана на высокай таполі. Да людзей ён прывык і спакойна займаецца сваімі птушынымі клопатамі, папраўляе сухія тапаліныя галінкі на гняздзе.

Ля дрэва стаіць невялікая будка з вокнамі і дзвярным праёмам. Таполя і будка абнесены металічнай сеткай. У бок вады ў сетцы зроблена брама. Гэта вальер. Тут жа прымацаваны металічны шчыт, на якім аматары прыроды Мінскага аўтазавада напісалі: «Бусел Журка восенню 1982 года пашкодзіў крылы і не мог лётаць. Зімою аб ім клапаціліся работ-

нікі аўтазавада. З часам бусел зноў зможа лётаць. Пакуль ён будзе жыць тут, просім не заходзіць у вальер, не прыходзіць да вальера з сабакамі, не пужаць птушку. Бусел харчуецца чарвякамі, конікамі, жабамі, рыбай (акрамя калючкі)».

Лёс Журкі досыць складаны і цікавы...

Бусла, у якога, як мы ўжо ведаем, былі пашкоджаны крылы, нейкі добры чалавек падабраў мінулай восенню за горадам і прывёз у Цэнтральны батанічны сад. Там птушка адчувала сябе нядрэнна, прагульвалася па шматлікіх аляях, наведвала сажалку. Яе тут кармілі і даглядалі. Калі пахаладала, бусла забралі ў памяшканне супрацоўнікі Акадэміі навук рэспублікі. Але нельга было трымаць доўга вялікую птушку ў кабінетах. І тады бусла вырашана было перадаць на Мінскі аўтамабільны завод у заводскую аранжарэю. Тут ён таксама заўсёды быў акружаны клопатамі людзей.

Вясною аўтазавадцы пабудавалі спецыяльны вальер, і Журка пасяліўся там. Прайшоў час, крылы ў бусла сталі досыць моцнымі, і зараз ён пакідае чыжоўскі луг і сваё гняздо, здараецца, і на некалькі дзён. Вяртаецца часцей за ўсё пад вечар, перад захадам сонца. Жыхары мікрараёна клапацяцца аб птушцы і наогул аб ахове прыроды, узбагачэнні яе.

Зусім нядаўна ў кабінете генеральнага дырэктара Беларускага вытворчага аб'яднання па выпуску вялікагрузных аўтамабіляў М. Лаўрыновіча адбылася нарада з удзелам кіраўнікоў цэхаў і іншых служб. Вырашаліся розныя пытанні.

Але сярод іх было і даволі незвычайнае: ішла гутарка аб стварэнні заалагічнага сада аўтазавада. Цяпер вядома: заасад будзе, і іменна на тым лузе, дзе жыў бусел Журка. Тут ужо і сёння фактычна існуюць «жывы куткі»: жыўцы краквы, андарты, чарацянкі, ласкі, вадзяныя мышы. Створаны ён намаганнямі работнікаў завада, членаў клуба аматараў прыроды, які многа год узначальвае мастак-канструктар Фёдар Рэўзін. Урадженец прыгожай вёскі з рамантычнай назвай Вялікі Лёс, што стаіць на беразе Дняпра на Гомельшчыне, былы франтавік, ён многа робіць не толькі па ахове прыроды і пашырэнню кола яе сяброў, але і па прапагандзе гэтай высакароднай і гуманнай справы. Дастаткова напаміньчы чытачам, што Ф. Рэўзін — аўтар цікавых і «Бывай, Графі!», у якіх расказваецца пра багацце і характэрныя жывёлы свету нашай рэспублікі.

Членамі клуба аматараў прыроды з'яўляюцца сотні работнікаў аўтазавада. У састаў яго савета, напрыклад, уваходзяць фатограф канструктарскага аддзела Валянцін Гелі-

кі, слесар Іван Мухін, майстры зялёнага будаўніцтва Валянціна Мяцельская і Галіна Зялік, токар Іван Пятровіч, інжынер-доследчык Леў Пічугей. На заводзе ёсць вялікая зашклёная аранжарэя.

Вялікую дапамогу аўтазавадцам у стварэнні ўласнага заалагічнага сада аказваюць беларускія вучоныя. Гэта доктар біялагічных навук з Інстытута глебазнаўства Таццяна Раманава, супрацоўнікі Акадэміі навук рэспублікі кандыдат біялагічных навук Юрый Вязовіч, Валя Тарлеуца і іншыя. Яны бываюць у сваіх падшэфных, даюць прафесійныя парады, прымалі ўдзел у распрацоўцы праекта заасада. Неўзабаве сюды, на бераг Свіслачы, з Беларускай пушчы і батанічнага саду Акадэміі навук БССР прыбудуць першыя дзве пары лебедзяў.

...Стаіць на высокай таполі на гняздзе бусел Журка. Ён пазірае на людзей, што праходзяць непадалёку і спыняюцца. Здаецца, ён шукае і пазнае тых, хто выратаваў яго і даў магчымаць зноў узлятаць у неба.

Уладзімір АЛЯХНОВІЧ.
НА ЗДЫМКУ: першая проба крылаў пасля доўгай хваробы.

СПОРТ

ПЕРШЫ медаль першага ў гісторыі сусветнага чэмпіяната лёгкаатлетаў — бронзавы — заваявала ў камандзе СССР мінчанка Раіса Смяхнова. Гэтыя саборніцтвы праходзілі ў Хельсінкі.

Раіса Смяхнова ў марафонскім бегу ўступіла толькі намеры Грэце Вайтц і амерыканцы Марыяне Дзікінсан.

З ЗАЛАТЫМІ медалямі чэмпіёнак свету вярнулася дамоў з Бразіліі баскетбольная жаночая каманда Савецкага Саюза. Яна перамагла ўсіх сваіх канкурэнтак. Найбольш напружаным быў рашаючы матч з камандай ЗША, у якім зафіксаваны лік 84:82 на карысць нашай зборнай.

За каманду СССР выступалі дзве беларускія баскетбалісткі: Таццяна Белашапка і Галіна Савіцкая з мінскага «Гарызонта».

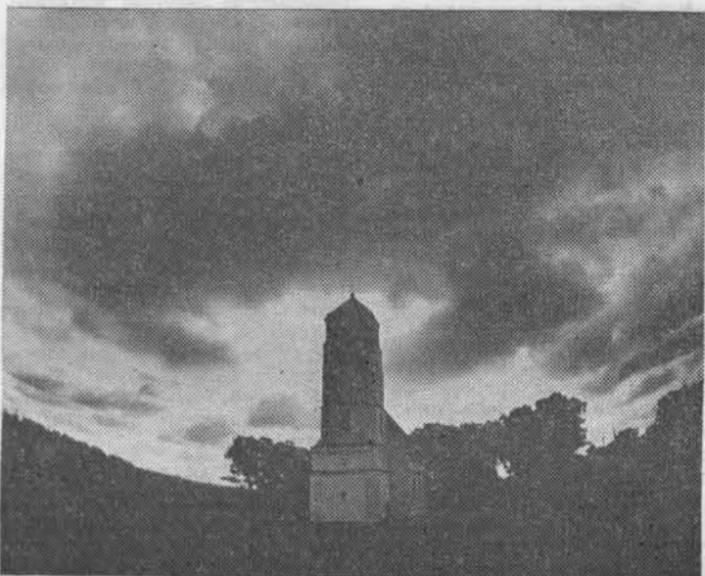
ЛЯ ЛАТВИСКАГА горада Прэйлі прайшло першынство краіны па водналыжнаму спорту сярод юніёраў.

У скачках з трампліна перамогу атрымаў мінчанін Уладзімір Бохан. І другое месца ў Беларусі спартсмена — Юрыя Рынцера (Наваполацк).

Сярод дзяўчат вызначылася мінчанка Алена Паўлава. На яе ліку тры залатых медалі ў асобных відах.

ЧЭМПІЯНАТ Еўропы сярод юніёраў па плаванию і скачках у ваду завяршыўся ў Францыі.

У складзе зборнай СССР выступалі і беларускія спартсмены. Найбольшага поспеху дасягнула мінчанка Аляксандра Цярэшкіна. Ён стаў пераможцам у скачках з вышкі.

Галоўная славу тасць Заслаўскага гісторыка-археалагічнага запаведніка — былая Спаса-Праабражэнская царква. Гэты помнік архітэктуры сярэднявечнага XVI стагоддзя належыць да распаўсюджанага ў даўнія часы тыпу абарончых храмаў. Зараз тут размешчаны філіял Дзяржаўнага музея БССР з экспазіцыяй, якая расказвае аб развіцці рамёстваў і народных промыслаў Беларусі.

Фота І. ЗОЦІНА і У. МЯХЭВІЧА.

ПЁТР I НА БЕЛАРУСІ

Упершыню Пётр I пабываў у Беларусі праездам у 1701 годзе. Мэтай быў візіт у Вільню да польскага караля Аўгуста II, з якім тады ж было заключана пагадненне адносна працягу вайны са шведамі. У беларускіх гарадах і мястэчках цар спыняўся ненадоўга. Толькі ў Віцебску прабываў два дні, але «народу даў бацьчы сябе». Праз чатыры гады, гэта значыць у 1705 годзе, Пётр I з вялікім войскам накіроўваецца на Заход, каб аказаць дапамогу польскаму каралю ў вайне са шведамі. У Віцебску быў зроблены прыпынак, каб дачакацца пакуль на Заходняй Дзвіне даставіць сюды на стругах ваенную амуніцыю. Пётр I наведваў за гэты час Бешанковічы, дзе ў яго гонар была пабудавана затым мясцовым князем Казімірам Агінскім царква для праваслаўнага люду, пераважную большасць якога складалі беларусы. Аднак сам цар не вылучаўся фанатычнаю вераю ў бога. Адзін з сучаснікаў даводзіў: «...па знешнасці падобны на ерэтыка».

Праз нейкі час Пётр I разам з ар-

пры падрыхтоўцы замяткі М. Стэльмак выкарыстаў работы вядомага беларускага гісторыка Дзмітрыя Даўгялы «Пётр Вялікі ў паўночна-заходнім краі ў 1705 годзе». Вільня, 1904 год і «Пётр Вялікі для Заходняй Русі (на ўспамін аб 200-годдзі Палтаўскай перамогі)», Вільня, 1909 год.

міяй накіраваўся ў Вільню. Шлях у 250 вёрст ляжаў праз Глыбокае, Міхалішкі і іншыя беларускія пасяленні. Яго цікавае выклікалі гістарычныя месцы ў Беларусі і так званыя «дзівы». Неяк да цара дайшла вестка, што ў адным з мястэчковых касцёлаў знаходзіцца статуя Багародзіцы, якая ў час богаслужэнняў, русуленая народнай любоўю да Хрыста, масціца па левыцы да галавы вялізнай статуі і пераконваецца, што там звычайная вада, у якой, нібы ў акварыуме, плаваюць маленькія рыбка, час ад часу гуліва ўзбоўтваючы яе хвастамі.

Гэта было самае працяглае знаходжанне Пятра I на беларускіх і літоўскіх землях. Толькі праз паўгода, на пачатку зімы, ён вяртаецца ў сталіцу рускай дзяржавы, дастаткова добра азнаёміўшыся са справамі на яе заходніх рубяжах. Праз тры гады, калі пад вёскай Лясной на Магілёўшчыне рускім войскам была атрымана буйная перамога над шведскай арміяй, Пётр I зноў прыехаў у Беларусь і два месяцы (жнівень і верасень) правёў у Магілёўскай губерні. Гэта быў яго апошні візіт у наш край.

М. СТЭЛЬМАК.

Гумар

Прахожы пытае ў рабочага, які ўзломвае асфальт адбойным малатком:

— Як вы можаце цягнуць такі шум?

— О, сінёр, гэта дрэвазы! Я некалькі год працаваў на стаўнікам у малодшых класах.

— Мой муж — марак. Уявіце, адзінаццаць месяцаў у годзе ён у моры і толькі месяц на беразе!

— О, мадам, уяўляю, як вам цяжка!

— Нічога, дапамагае тое, што палавіну адпачынку ён праводзіць з бацькамі.

Капітан заспакоівае пасажырку:

— Не хвалойцеся, фройлен, я плаваю ў гэтым праліве ўжо пятнаццаць гадоў і ведаю тут кожны рыф! — У гэты момант моцны ўдар скаланае кара-

бель. — Бачыце, вось, напрыклад, адзін са знаёмых рыфаў.

— Ты што сёння такі прыбраны, Чарлі?

— Спраўляю залатое вяселле.

— Жартуеш? Ты ж усяго пляч гадой жанаты.

— Але яны мне каштавалі ўсіх пяцідзсяці.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі,
Зак. 1381